

Jazyk v médiách – fonetika a fonológia

Skratka predmetu: 1ISMKm/JMFAF/22
Akademický rok: 2024/2025
Študijný program: bakalársky, mediálne štúdiá
Ročník: prvý
Semester: letný
Forma výučby: prednáška, seminár
Rozsah výučby: 1/1
Spôsob hodnotenia: priebežné hodnotenie; počet kreditov: 3
Vyučujúci: Mgr. Viera Smoláková, PhD.

Podmienky na udelenie kreditov:

1. aktívna účasť na seminároch a prednáškach (prípadná absencia musí byť relevantne zdôvodnená a potvrdená),
2. praktické prípravy na seminár (nahrávka rozhlasového komunikátu a príprava analýzy rozhlasového textu),
3. úspešné absolvovanie testu z teoretických poznatkov a z neutralizácií:

100% - 91% - A

90% - 81% - B

80% - 71% - C

70% - 61% - D

60% - 51% - E

Menej ako 50% - FX

4. Výsledné hodnotenie je priemerom hodnotenia prezentácie (bod 2) a hodnotenia testu (bod 3).

Tematická náplň prednášok:

1. Fonetika ako lingvistická disciplína. Predmet jej skúmania. Fonetická transkripcia. Komunikácia ako reflexný dej. Opis a funkcia rečových orgánov.
2. Inventár vokalických fón spisovnej slovenčiny. Monoftongy. Diftongy.
3. Inventár konsonantických fón spisovnej slovenčiny. Párové konsonanty. Nepárové konsonanty.
4. Prozodické javy v zvukovom systéme slovenčiny. Časová modulácia artikulačného prúdu. Kvantita, pauza, tempo, rytmus. Silová modulácia artikulačného prúdu. Prízvuk, dôraz, emfáza, intenzita hlasu. Problematika slovenského prízvuku. Takt a taktové skupiny v slovenčine. Tónová a kvalitatívna modulácia artikulačného prúdu. Melódia, hlasový register, farba hlasu. Melodicko-intonačná štruktúra slovenskej vety.
5. Zvuková stavba súvislej reči. Slabika. Hranice slabiky.

6. Experimentálny výskum zvukovej reči. Fonetické metódy. Vedecký a praktický význam fonetiky.
7. Vzťah fonetiky, fonológie a morfonológie. Úroveň fóny, fonémy, morfofonémy. Predmet fonológie. Základné fonologické pojmy. Fonéma a variant (alofóna). Korelácia.
8. Fonologický systém spisovnej slovenčiny - všeobecný náčrt.
9. Fonologická problematika prozodických vlastností (termíny: prozodéma, intonéma, chronéma, akcentéma, tempéma, rytméma, melodéma) vo vzťahu k mediálnemu textu.
10. Podstata neutralizácie. Neutralizácia protikladu Lg-Lg°.
11. Neutralizácia protikladu Vc-Vc°.
12. Spoluhláskové a samohláskové alternácie v spisovnej slovenčine. Vzťah neutralizácií a alternácií.
13. Vzťah zvukových a významových jednotiek.

Náplň seminárov:

1. Úvodný seminár. Rozdelenie úloh.
2. -12. Seminár: Percepčná analýza nahrávok vybraných rozhlasových komunikátov. Fonetická analýza vzhľadom na program prednášok.
13. Test.

Študijná literatúra:

Základná literatúra:

Kráľ, Á.: Pravidlá slovenskej výslovnosti. 3. vyd. Bratislava, SPN 1996. 632 s.

Kráľ, Á. - Sabol, J.: Fonetika a fonológia. Bratislava, SPN 1989. 388 s.

Sabol, J.: Fonetika a fonológia. Metódy fonologického rozboru. 2.vyd. Košice, Rektorát UPJŠ 1986. 103 s.

Sabol, J.: Syntetická fonologická teória. Bratislava, Veda 1989. 253 s.

Sabol, J. - Zimmermann, J.: Komunikačný štatút prízvuku v spisovnej slovenčine. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Šafarikanae. Spoločenskovedný zväzok 10 (AFPh UŠ. 56). Prešov, Filozofická fakulta Univerzity P. J. Šafárika 1994. 91 s.

Odporúčaná literatúra:

Ashby, M. – Maidment, J.: Úvod do obecné fonetiky. Praha: Karolinum, 2015. 192 s.

Dvončová, J. - Jenča, G. - Kráľ, Á.: Atlas slovenských hlások. Bratislava. Vyd. SAV 1969, s. 7 - 102.

Hála, B. : Fonetika v teórii a v praxi. Praha, SPN 1975, s. 7 - 108, 218 - 239.

Romportl, M.: Základy fonetiky. Praha, SPN 1973, s. 108 - 120.

Sabol, J.: Prozodická sústava slovenčiny. Bratislava 1977. 88 s.

Sabol, J. – Zimmermann, J.: Akustický signál – semióza – komunikácia. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis. Monographia. 51. (AFPh UP. 99/181.) Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity 2002. 141 s.